

L'EPOPEIA PERDUDA DE L'OCCITAN ES RETROBADA

Dins lo darrièr numèro de la revista *Via Domitia*, creada a l'Universitat de Tolosa dins las annadas 50 per Joan Seguy, foguèt publicat lo darrièr grand trabalh de recèrca del Joan-Glaudi Dinguirard (1940–1983): “L'Épopée perdue de l'occitan.”

Aqueste long article d'un centenat de paginas tòrna trapar la tèsi vièlha del Fauriel (1831–1832): segurament, abans l'epopèia francesa — los tèxtes primitius que bastisson la consciéncia de la nacion francesa — i aguèt de tèxtes occitans anteriors e primièrs. Se que non, cossí explicar per exemple la preséncia d'oliviers mentre que n'i a pas dins los païses de França, o encara los noms de ciutats occitanas que donan lor nom als eròis epics: Narbona, Tolosa, Gelona, Arles, Aurenja, eca.? Tre 1832, Paulin Paris rufa del nas: se l'ipotèsi es excelenta, li manca sonque un element, qu'es l'existéncia reala d'aquestes tèxtes primièrs . . . . L'afar va clivar sul temps long l'istoriografia francesa, e la sciéncia dels tèxtes medievals. Fins a 1865 ont lo quite filh del Paulin Paris, lo que serà lèu lo romanista màger de França e segurament d'Euròpa tota, lo Gaston Paris dins sa tèsi de 1865, *L'Histoire poétique de Charlemagne*, afortís l'idèia de Fauriel. Òc, i aguèt segurament una epopèia en lenga occitana, e òc, foguèt segurament primièra. A l'antimeridionalisme primari nascut dempuèi lo sègle setzen e vengut ideologia nacionala a partir de l'absolutisme loïsqatorzenc, s'ajusta lo fracàs de la guèrra de 70 contra “l'enemic prussian” e, en França, lo desir d'aganir tot çò qu'es de lenga e cultura alemanda — coma la romanistica e sos metòds. Per Paul Meyer, l'autre grand romanista de la pontannada, creator amb G. Paris de la revista *Romania*, i pòt pas aver d'epopèia occitana primària. Lo tèxte famós que G. Paris dirà en Sorbona en 1888 dabans una assemblada de politics e d'erudits amassats per l'ocasion es estat escrit jos la ferula de la “lei de Meyer”: “Il n'y a pas deux France.” Pas d'epopèia occitana medievals; pas de lenga d'òc ara; pas de literatura, d'istòria, de pòble occitan; sonque una mosaïca de pateses. Pasmens, abans sa mòrt en 1903, dos articles de G. Paris (los dos editats a Tolosa, “Le Roman du comte de Toulouse” e

“Naimeri-n’Aymeric”) contunhan d’afortir la tèsi de l’epopèia occitana primièra.

Un grand silenci seguirà — malgrat la descobèrta abans la Prumièra guèrra mondiala de dos *Rotland* occitans (calrà mièg sègle per los menar a edicion “scientifica,” e la bona edicion de vulgarisacion Gouiran / Lafont a cò de l’edicion de pòcha 10/18 en 1991 mas ailàs agotada ara). Silenci pertusat per un articlèt d’Antoine Thomas, un temps professor a Tolosa (“Le Père Menfouté et la *mort de Roland*”) e enfin los articles bels de Rita Lejeune (“Une allusion méconnue à une Chanson de Roland” e “Le Camouflage de détails essentiels dans la *Chanson de Guillaume*”).

A la seguida de G. Paris, A. Thomas e R. Lejeune, J.-C. Dinguirard trabalha al pus pròche dels tèxtes la matèria fonologica e lingüística. Trapa d’elements que mòstran e demòstran que lo tèxte francès es un palimpsèst ont es estat escrit, prumièr, un tèxte occitan. La rason de l’escafament? Segurament, tre 1245, la bula papala que definís la lenga poetica dels trobadors e lenga politica de las terras ramondinas — dels contes Ramon de Tolosa, que van de l’Ebre al Ròse — de “lingua azotica” — lenga eretica. La lenga escrita d’invention, la lenga politica enebita es pas pus recopiada pels monges, se pèrd dins los cèucles de l’*Infèrn* de Dante. Sabèm que demorarà pus que la lirica, ela tanben desviada de la femna aimada cap a la Vèrge Maria pel Consistòri de la Sobregaya Companhia dels VII Trobadors de Tolosa, creat en 1324 coma un “attrape-mondain” pels papas avinhonencs.

Mas J.-C. Dinguirard va mai luènh encara. Legidor de l’òbra antropologica de Grisward, *L’Archéologie de l’épopée médiévale, structures trifonctionnelles et mythes indo-européens dans le cycle des Narbonnais* prefaçat pel Georges Dulmezil, etnolingüista de tria a la seguida de l’Escòla de Tolosa, e enfin amator apassionat del metòd rossellian e de quista patafisiana, l’universitari tolosenc multiplica las pistas de lectura dels tèxtes medievals. La tèsi que sosten en 1975 sus *L’Ethnolinguistique de la haute vallée du Ger*, nauta valada pirenenca gascona que costèja la Val d’Aran, sos nombroses articles de lingüística (vèire lo sit <<https://ethnolinguiste.org/>>) mòstran cossí Dinguirard renovèla l’etnolingüística. A la seguida de son mèstre Joan Seguy, pensa —

L'EPOPEIA PERDUDA DE L'OCCITAN ES RETROBADA

e sap, de mercés a sas enquistas de terrenh — que lo significant es en relacion estreita amb un referent, fòrça mai qu'amb un significat que seriá “universal.” A partir de l'umilitat del terrenh, en situacion, que lo sens del lengatge se met en plaça. Etnologia, lingüística e folclòr — disciplina pauc presada per una *Alma Mater* francesa qu'aima melhor, encara dins las annadas 70, l'abstraccion erudita — son los tres pòls d'una recèrca que va animar sul domèni de lenga e cultura gasconas. Amb Jarry, que va editar, amb prefàcia de M. Arrivé a cò de Bordas o que revira en gascon, e Raymond Roussel (un precursor dels Surrealistas e dels Olipians), Dinguirard dintra dins los “univers paralèls” que permeton de multiplicar las ipotèsis, d'oxigenar un domèni de pensada vengut luòc de repeticion d'una vulgata que sembla definitiva.

Cal legir e tornar legir *L'Épopée perdue de l'occitan* que reeditam amb Marc Arabyan e Frederic Dinguirard a cò de las excellentas edicions Lambert-Lucas. Tèxte d'intelligéncia rara, de qualitat lingüística e etnològica de plan nauta valor, lo darrièr trabalh del Joan-Glaudi Dinguirard permet de comprene cossí l'istòria literària nacionala es escrita, cossí invisibilisa çò qu'es pas admés pel poder en plaça, e permet de dintrar al còr de la necessitat d'aquesta disciplina encara marginalizada qu'es l'etnolingüística. Una prefàcia esmoventa del quite Grisward, un solid aparat critic amb los tèxtes màgers sul subjècte de G. Paris, A. Thomas, R. Lejeune, d'elements ineditos que Dinguirard mandèt a la *Romania* en 1982 — article que foguèt pas jamai admés . . . — e una postfàcia bèla sul metòd pertuculièr del semantician Dinguirard fan d'aquesta edicion un obratge que deuriá prene data dins l'istoriografia occitana.

Pèire Escudé
Universitat de Bordèu

OBRAS CITADAS

Dinguirard, Jean-Claude. “L'Épopée perdue de l'occitan: Guillaume d'Orange.” *Via Domitia* 30 (1983): 1–104.

- . *L'Épopée perdue de l'occitan: Guillaume d'Orange (1983)*. Ed. Pierre Escudé, Marc Arabyan e Frederic Dinguirard. Pref. Joël H. Grisward. Limoges: Lambert-Lucas, 2020. 288 pp.
- . “Ethnolinguistique de la haute vallée du Ger.” Thèse d'état sous la direction de Jacques Allières. Toulouse: Université de Toulouse le Mirail, 1975; réimpr. prévue dans la collection Ethnolinguistique Gallo-Romane. Limoges: Lambert-Lucas (2021–2022).
- . “La Logique de Roussel.” *Subsidia Pataphysica* 6 (1968): 60–68.
- , ed. *Ubu roi / Jarry; avec une chronologie . . . une bibliographie . . . des notes*. Paris: Bordas, 1986.
- , tr. *Ubu roi*. 1969. Manuscrit. <<https://ethnolinguiste.org/>>, consultada le 31 agost 2020.
- Gouiran, Gérard e Robert Lafont, eds. e tr. *Le Roland occitan*. Bibliothèque médiévale. Paris: 10/18; Christian Bourgois, 1991.
- Grisward, Joël H. *L'Archéologie de l'épopée médiévale: Structures trifonctionnelles et mythes indo-européens*. Prefaçada per Georges Dumézil. Paris: Payot, 1982.
- Lejeune, Rita. “À propos du toponyme L'Archamp-Larchamp dans la Geste de Guillaume d'Orange.” *Boletín de la Real Academia de buenas letras de Barcelona* 31 (1965–1966): 143–151.
- . “Le Camouflage de détails essentiels dans la *Chanson de Guillaume*.” *Cahiers de civilisation médiévale* 3 (1960): 42–58.
- . “Une allusion méconnue à une Chanson de Roland.” *Romania* 75 (1954): 145–164.
- Paris, Gaston. *L'Histoire poétique de Charlemagne*. Paris: A. Franck, 1865.
- . “Naimeri-n'Aymeric.” *Études d'histoire méridionale dédiées à la mémoire de Léonce Couture*. Toulouse: E. Privat, 1902. 349–357.
- . “Le Roman du comte de Toulouse.” *Annales du Midi* 12 (1900): 5–32.
- Thomas, Antoine. “Le Père Menfouté et la *mort de Roland*.” *Romania* 39 (1910): 95–98.